

Nina Tynkkynen

”Vapauden nurkassa?”

Pietarin ympäristöjärjestöt ja luottamuksen merkitys toimintatilan rakentumisessa

”A corner of freedom”? Environmental NGOs in St. Petersburg and the significance of trust

In the Soviet Union, the movement for natural conservation offered people a channel to act politically. By using environmental NGOs (non-governmental organisations) in St. Petersburg as an example, this article examines what remains of this relative freedom in contemporary Russia and what are the parameters that define the sphere of influence for these organisations. The importance of confidence for the emergence of this influence is also discussed. Findings indicate that the activities of environmental NGOs in Russia are determined mostly by the confidence they have in their own possibilities and in other organisations and actors than by any external conditions. For this confidence to emerge, the NGOs need mainly non-economic resources, which help them to evade the vicious circle created by their dependency on authorities.

Keywords: environmental movement, Russia, trust, civic activity, environmental policy

Johdanto

Venäläisen luonnon- ja ympäristönsuojeluliikkeen juuret ulottuvat kauemmas kuin usein oletetaan: Neuvosto-Venäjällä toimi luonnonsuojelulle omistautuneita kansalaisryhmittymiä jo 1920-luvulla. Neuvostoliittolaisen luonnonsuojeluliikkeen historiaa ja asemaa tutkinut Douglas Weiner (1988;

1999) kutsuu liikettä osuvasti ”vapauden nurkaksi” (*a corner of freedom*). Pääasiassa taiteilijoista ja tiedemiehistä koostunut luonnonsuojeluliike kykeni toimimaan suhteellisen vapaasti ja radikaalittikin – se muun muassa rummutti vaihtoehtoisten kehitysvisioiden sekä harkitumman maankäyttö- ja luonnonvarapolitiikan puolesta – sillä puolueen näkökulmasta sen toimet eivät vaikuttaneet vakavasti otettavalta politiikalta.

Kuitenkin vasta Gorbatšovin avoimuuspolitiikka loi olosuhteet, joissa ympäristöliike varsinaisesti mobilisoitui poliittisesti (Pickvance 1998: 112). Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuus vuonna 1986 vauhditti ympäristöhuolen kasvua ja ympäristökysymysten politisoitumista. Ympäristöliike, ”vapauden nurkka”, valjastettiin perestroikan hämmäntämässä yhteiskunnassa yleisten oppositiovoimien välineeksi (Jancar-Webster 1993). Neuvostoliiton hajottua suurin osa ”ympäristöaktiiviteista” siirtyi politiikkaan ja keskittyi ympäristöasioita yleisempiin taloudellisiin ja sosiaalisiin kysymyksiin. Jäljelle jääneet aktiivit muodostivat omia pieniä ryhmittymiään, jolloin liike hajautui, byrokratisoitui ja ammattimaistui. Siitä tuli uudistusmielinen sekä ideologian että taktiikan suhteen (Yanitsky 2000: 45–46, 111). Nykyiset järjestöt suosivat yhteisöllisen toiminnan sovinnaisia muotoja kuten tiedotustoimintaa ja ympäristökasvatusta protesti- ja poliittisen toiminnan sijaan (Zdravomyslova & Tysjatsnjuk 1999: 6).

1990-luvun lama on pakottanut venäläiset ympäristöjärjestöt suuntaamaan tarmonsä ulkomaisen rahoituksen etsimiseen (Yanitsky 2000: 78). Ulkomaiset avustukset ovat Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen muodostaneet leijonanosan venäläisten kansalaisjärjestöjen materiaalisista resursseista. Pelkästään USAID jakoi vuosina 1992–1998 92 miljardia dollaria venäläisten kansalaisjärjestöjen tukemiseen (Petter 1997). Tätä avustustoimintaa ja sen vaikutuksia käsittelevät tutkimukset (esim. Henry 2001; Mendelson 2001; Henderson 2002) osoittavat, että avustustoiminnalla ei ole ollut yksinomaan positiivisia seurauksia. Rajallisista avustuksista kilpaileminen on muun muassa saattanut järjestöjä keskenään eriarvoiseen asemaan ja vähentänyt järjestöjen keskinäistä solidaarisuutta ja yhteistyötä. Lisäksi avustusten turvin toteutetut projektit heijastavat usein enemmän rahoittajien toiveita kuin paikallisia tarpeita.

Tämän artikkelin tavoitteena on tarkastella kahta tästä taustasta nousevaa kysymysrypystä. Ensiksi, tutkin pietarilaisten ympäristöjärjestöjen orientaatioita ja selvitan, mikä järjestöjen toiminnassa heijastaa historian ”painolastia” – löytyykö siitä yhä ”vapauden nurkan” elementtejä. Toiseksi, analysoin aktanttien suhteita A.J. Greimasin kehittämän aktanttimallin avulla ja erittelen ne keskeiset parametrit, jotka määrittävät järjestöjen toimintatilojen rakentumista. Kiinnostukseni kohteena on erityisesti ulkomaisen avun merkitys toimintatilojen rakentumiselle. Taustalla on normatiivinen kysymys, miten ulkomaat voisivat parhaiten auttaa venäläisiä kansalaisjärjestöjä toteuttamaan tärkeää tehtäväänsä ”yhteiskunnallisena termostaattina” ja vaikuttaa ympäristöpolitiikan muotoutumiseen Venäjällä.

Toimintatilan käsitteellä viitataan toiminnan dynamiikkaan. Toimintatilojen avautuminen merkitsee uusien toimintamahdollisuuksien syntyä. Järjestöjen orientaatiot sekä aktanttimallin avulla erittelemäni parametrit rajoittavat tai mahdollistavat toimintatilojen rakentumista. Kuten Gamson ja Meyer (1996) huomauttavat, olemassa olevien kansalaisjärjestöjen toimintatilat rakentuvat pääasiassa järjestöjen sisällä merkityskamppailuina; rakenteilla tai ulkoisilla olosuhteilla on vain toissijainen merkitys. Merkityskamppailuissa ryhmien jäsenet väistämättä puntaroivat suhteitaan tapahtumiin ja toimijoihin. Tällöin luottamus nousee tärkeään asemaan. Toimijat osoittavat luottamusta, kun he määrittelevät jotakin mahdolliseksi. Luottamus on ”välittäjäaines”, joka hioo yhteen kansalaiset, kansalaisten ryhmittymät, päättäjät, virkamiehet ynnä muun yhteiskunnan. Tartun Seligma-

nin (1997) ehdotukseen, jonka mukaan luottamus olisi nostettava kansalaisyhteiskunnassa vallitsevien suhteiden tarkastelun keskiöön (ks. myös Warren 1999, toim; Tonkiss *et al.* 2000). Pohdin tässä artikkelissa luottamuksen merkitystä ympäristöjärjestöjen toimintatilojen rakentumisessa.

Käsitteellisestä taustasta: toimintatilat ja luottamus

Luottamus modernissa maailmassa

Luottamus mahdollistaa monimutkaisten, erikoistuneiden ja laaja-alaisten yhteiskuntien olemassaolon, koska se laajentaa toiminnan aika- ja paikakamittakaavoja huomattavasti (esim. Luhmann 1979; Giddens 1990). Uslanderin (1999: 122) mukaan ihmiset, jotka luottavat muihin ihmisiin ovat muita valmiimpia kuuntelemaan toista osapuolta, tekemään kompromisseja sekä jakamaan vastuuta. Edustuksellinen demokratia perustuu luottamukseen: rivikansalainen luottaa, että hänen edustajansa jakaa hänen intressinsä ja edustaa niitä päätöksentekoprosesseissa. Toisinaan luottamusta on mahdotonta saada aikaan, sillä dialogia ja yhteistyötä edellyttävät asiat ovat monimutkaisia. Jos luottamusta ei ole, osapuolet saattavat turvautua neuvottelun vaihtoehtoihin – pakottamiseen, mustamaalaukseen, perinteisiin nojautumiseen tai tilanteesta vetäytymiseen (Warren 1999: 4, 18).

Modernissa yhteiskunnassa luottamus ymmärretään yleensä yleistyneenä luottamuksena (*generalised trust*): yksittäiset toimijat kantavat kortensa ”yhteisen hyvän” kekkoon, koska he luottavat, että palkkiona on sosiaalisten suhteiden kehittyminen positiiviseen suuntaan (Newton 1999: 8). Yleistynyt luottamus tekee kansalaisista siten halukkaampia sitoutumaan yhteisönsä ja ottamaan siinä aktiivisen roolin.

Rose (1994: 29) esittää, että postkommunistisissa olosuhteissa luottamus ei ulotu tuntemattomiin, vaan luottamussuhteet muodostetaan ystävytyden tai kollegiaalisten verkostojen pohjalta. Näin yritetään minimoida riskit ja välttyä pettymyksiltä (Offe 1999: 79). Yamagishi ja Yamagishi (1994) kutsuvat tällaista luottamusta eriytyneeksi luottamukseksi (*particularised trust*) erotuksena yleistyneestä luottamuksesta. Eriytynyt luottamus ei sisällä suuria riskejä, muttei myöskään lisää koko yhteisön hyvinvointia. Tutkimusten mukaan eriytynyt luottamus vähentää kansalaisaktiivisuutta, koska mitä riippuvaisempia yksilöt ovat tutuistaan, sitä enemmän he mieltävät maailman jakautuneen kahtia ”meihin” ja ”heihin” (Uslander 1999: 122–124).

Valta ja riippuvuus ovat keskeisiä tekijöitä luottamussuhteen muodostamisessa. Baierin (1986) mukaan valta (tai sen käytöstä pidättäytyminen) on luottamuksen pääkriteeri: luottamusta ei voi synnyttää vaatimalla tai pakottamalla (ks. myös Barnes 2000: 11–21). Luottamuksen valtaulottuvuus merkitsee sitä, että luottava taho on riippuvainen luottamuksen kohteena olevasta tahosta ja siten haavoittuvainen. Toisaalta riippuvuus on kaksisuuntaista ja vastavuoroista: luottamus sallii nauttijalleen pienimuotoiset virheet (Offe 1999: 53).

Luottamus sisältää myös näkökulmia, jotka tekevät tulevaisuudesta helpommin hallittavan. Luottamus on uskoa, jonka kohteena on odotettavissa oleva. Luhmannin (1979: 10) mukaan luottamuksen osoittaminen on tulevan ennakkointia. Se on käyttäytymistä ikään kuin tulevaisuus olisi varmaa. Luottamuksen avulla tietyt kehityskulut voidaan sulkea pois harkinnan piiristä. Se avaa vaihtoehtojen ja toimintojen marginaalin, joka ylittää varmuuden rajan. Luottamuksen sallima vapaus mahdollistaa näin esimerkiksi erilaiset kokeilut ja innovaatiot (Offe 1999: 52–53). Toisin sanoen luottamus vähentää sosiaalisen maailman kompleksisuutta ja on aikaperspektiiveineen sosiaalisen toiminnan keskeinen mekanismi (Luhmann 1979: 10–17).

Luottamus on tavoiteltu resurssi, minkä vuoksi sitä joskus liioitellaan. Tietty määrä optimismia on tietenkin tärkeää, koska se saa ihmiset tuntemaan olonsa turvalliseksi. Luottamus sisältää kuitenkin aina väärinkäytön riskin ja tekee luottavan haavoittuvaiseksi (Baier 1986). Riski on pienempi, jos luottamusta tukevat muut resurssit, vaikkapa institutionaaliset käytännöt (Wuthnow 2002: 64). Mitä enemmän luottavalla on resursseja, sitä vähemmän riippuvainen hän on luottamuksen kohteesta ja sitä vähemmän hän luottamuksen särkyessä menettää. Jokapäiväisen elämän kokemukset osoittavat, että itseluottamus on yksi tällainen lisäresurssi: ihmiset ovat alttiimpia luottamaan toisiinsa, jos he luottavat itseensä ja tuntevat olonsa myös sillä tavoin turvalliseksi (Luhmann 1979: 78).

Luottamuksen strategiat

Luhmann (1979: 74–75) toteaa, että luottamus ja epäluottamus ovat symbolisesti välittyneitä, subjektiivisten prosessien kontrolloimia ja yksinkertaistamia asenteita. Luhmannin mukaan luonnollisia olosuhteita enemmän luottamuksen tai epäluottamuksen rakentumista ohjailee historia: tapahtumat, jotka symbolisella voimallaan jarruttavat tai kiihdyttävät luottamuksen muotoutumis-

prosessia. Historian jälkiä häivytetään ja vahvistetaan jatkuvalla, nykyisyydessä tapahtuvalla interaktiolla. Luottamusta tavoittelevan on siis otettava aktiivisesti osaa yhteiskunnalliseen elämään ja pyrittävä muokkaamaan muiden häneen kohdistamia odotuksia. Kompleksisuutta voidaan yrittää vähentää keskittymällä vastavuoroisen luottamuksen luomiseen ja ylläpitämiseen, minkä jälkeen voidaan ryhtyä kapeammin määriteltyä ongelmaa koskevaan mielekkääseen toimintaan, Luhmann (1979: 64) neuvoo.

Kuten sanottu, luottamus sisältää strategioita sosiaalisen maailman kompleksisuuden vähentämiseksi. Myös epäluottamukseen liittyy vastaavia strategioita, joita ovat esimerkiksi vastapuolen määrittely viholliseksi, muuta maailmaa vastaan linnoittautuminen tai omista tarpeista luopuminen (Luhmann 1979: 71). Epäluottamuksen strategiat muuttuvat usein rutiineiksi, joista on vaikea päästä eroon.

Tiivistäen voidaan sanoa, että luottamus yleisenä asenteena auttaa yhteiskunnallisia liikkeitä ja ryhmittymiä laajentamaan toimintatilojaan lisäämällä mahdollisten toimintavaihtoehtojen määrää ja vähentämällä olemassaolon kompleksisuutta. Samaan aikaan luottamus merkitsee riskejä, joita toiset minimoivat olemalla luottamatta. Epäluottamus ei kuitenkaan edistä toimintaa eikä yhteistyötä, vaan johtaa vetäytymiseen vain paikallista merkitystä sisältäviin maailmoihin (Luhmann 1988: 104). Luottamussuhteiden rakentaminen – toimintatilan laajentaminen – on trapetsitaiteilua, mutta korvaamatonta yhteisölliselle toiminnalle ja yhteistyölle.

Aineistosta ja metodeista

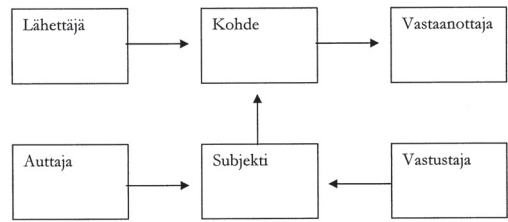
Olga Tsepilovan (2002: 7) arvion mukaan noin 60 prosenttia Leningradissa vuosina 1986–1987 perustetuista ympäristöjärjestöistä hajosi jo vuoden 1989 mennessä, ja useat pienet ryhmittymät korvasivat isot liikkeet. Vuonna 1998 Pietarissa oli Lahden ja Kobetsin (1998) mukaan noin 160 aktiivista järjestöä¹. Nyt, kuutisen vuotta myöhemmin, aktiivisesti toimivia järjestöjä on vain muutamia kymmeniä arviointitavasta riippuen (Tsepilova 2004; myös oma havaintoni). Pietarilaiset tutkijat panivat 1990-luvun lopulla merkille, että kaupungin ympäristöliike oli erittäin hajautunut ja segmentoitunut. Yksittäiset järjestöt eivät myöskään kuuluneet esimerkiksi kansallisiin järjestöihin tai verkostoihin (Bolotova *et al.* 1998; Bolotova 2001).

Aloittaessani tutkimusaineiston keruun käytin

hyväksi Lahden ja Kobetsin (1998) laatimaa Pietarilaisten ympäristöjärjestöjen hakemistoa. Sen perusteella otin yhteyttä järjestöjen johtajiin joko sähköpostitse tai puhelimitse. Strategia ei toiminut – suurin osa hakemiston järjestöistä ei enää toiminut tai vähintäänkin yhteystiedot olivat muuttuneet. Seuraavaksi matkustin Pietariin ja vierailin vasta-avatussa, neljän kansalaisjärjestön ylläpitämässä Pietarin ympäristötietokeskuksessa. Tapasin keskuksessa useita järjestöaktiiveja, jotka auttoivat minua olemassa olevien ympäristöjärjestöjen kartoittamisessa: he listasivat minulle yhä toiminnassa olevat järjestöt yhteystietoineen. Näitä järjestöjä oli 30–35. Yhteydenottojeni tuloksena oli tapaaminen 22 järjestön edustajan kanssa. Loput järjestöt suljin pois tutkimuksesta joko sen vuoksi, että järjestöjen välillä oli päällekkäisyyksiä (samat henkilöt pyörittivät useaa järjestöä), tai siksi, että en tavoittanut järjestön edustajia. Periaatteessa siis kaikki aktiivisesti toimivat pietarilaiset ympäristöjärjestöt ovat edustettuina tutkimuksessa lukuunottamatta kansainvälisiä järjestöjä (Greenpeace ja Bellona), jotka jätin tutkimukseni ulkopuolelle tarkoituksella: halusin keskittyä nimenomaan venäläisiin järjestöihin. Analyysia varten tein kaiken kaikkiaan 22 haastattelua, jotka kestivät tunnista kahteen ja puoleen tuntiin. Sain haastatelluilta kirjallista materiaalia kuten raportteja ja esitteitä, joita olen myös käyttänyt hyväksi analyysissa.

Analyysin aluksi jaoin järjestöt kolmeen ryhmään niiden pääorientaation mukaisesti. Analysoin ryhmiä A.J. Greimasin (1980) aktanttimallin avulla eritellen ne parametrit, jotka keskeisimmin määrittävät ryhmien orientaatioita ja toimintatiloja. Mielestäni aktanttimallin käyttö on perusteltua, koska se selkiyttää aktanttien – jotka voivat olla inhimillisiä tai ei-inhimillisiä, konkreettisia tai abstrakteja – välisiä suhteita sekä aktanttien mahdollisten positioiden laatua ja määrää. Aktanttimallin staattisuutta korvasin määrittämällä keskeiset ajalliset siirtymät narratiivitiivistelmien avulla ja havainnollistamalla niitä tässä artikkelissa haastatteluista poimituilla katkelmilla.

Kuvasta 1 ilmenee, että aktanttimalli koostuu seitsemästä aktantista ja niiden välisistä suhteista. Lähettäjä antaa subjektille tehtäväksi tavoittaa kohde ja välittää se vastaanottajalle. Tehrävää suorittaessaan subjekti kohtaa vastustajia ja auttajia. Aktanttimalli on skeema, avoin kehys, johon mikä tahansa diskurssi tai narratiivi voidaan periaatteessa sovittaa. Tässä skeemassa aktantit ovat kertomuksen kannalta keskeisiä toimintarooleja (Greimas 1980).

Kuva 1. A.J. Greimasin aktanttimalli.

Figure 1. Greimas' actant model.

Pietarilaisten ympäristöjärjestöjen orientaatiot

Suurin analyysia varten muodostamastani kolmesta järjestöryhmästä käsittää seitsemän järjestöä, joita nimitän ”lobbareiksi”, sillä he yrittävät vaikuttaa päätöksentekoon ja kannustavat kansalaisia osallistumaan. Toiseksi suurin ryhmä, ”länsimieliset”, koostuu viidestä paljon ulkomaisia kontakteja omaavasta järjestöstä. Kolmannen ryhmän kuusi järjestöä käyttävät sovinnaisia toimintamenetelmiä ja heillä on hyvät suhteet hallintoon. Heitä kutsun ”perillisiksi” – he ovat Douglas Weinerin (1999) ”vapauden nurkan” perillisiä siinä mielessä, että monet näistä järjestöistä toimivat jo Neuvostoliiton aikana. Loput kolme järjestöä jätin pois analyysistä, koska niitä oli vaikea luokitella. Muutenkin nämä järjestöt olivat ongelmallisia: yksi niistä ei toimi enää, toinen ei varsinaisesti ole järjestö vaan löyhä yhteisö, ja kolmannen kohdalla on epäselvää, onko kyse kansalaisjärjestöstä vai konsulttifirmasta.

”Lobbarit”

Lähettäjä, subjekti ja kohde

Käytännössä kaikki ”lobbarit” –ryhmään kuuluvat järjestöt on perustettu 1990-luvun loppupuolella. Aloite järjestöjen perustamiseksi on useimmiten tullut ulkomailta. Yksi järjestöistä syntyi vastaikun paikallisen joen saastumiselle, mutta myös sen perustajilla oli yhteyksiä ulkomaisiin ympäristöjärjestöihin jo ennen kuin heidän oma järjestönsä näki päivänvalon.

Useimmat ”lobbareihin” lukeutuvista järjestöistä ovat keskittyneet paikallisten ympäristö- ja sosiaalisten ongelmien torjumiseen. He tekevät kaikkensa vaikuttaakseen päätöksentekoon ja vahvistavat, että ympäristönsuojeluun liittyvät päätökset

myös toteutetaan. He jopa haastavat lainrikkoojia oikeuteen tilanteen niin vaatiessa. He lobbaavat paikallishallintoa ympäristöasioissa ja rohkaisevat kansalaisosallistumista muun muassa avustamalla kansalaisia aloitteiden jättämisessä ja jakamalla ympäristöasioihin liittyvää tietoa. Kaksi ”lobbarijärjestöä” kuuluu mainitsemani ympäristötietokeskuksen perustajiin.

Kaksi ”lobbarijärjestöä” keskittyy ympäristökasvatukseen. He toteuttavat lapsille suunnattuja, usein ulkomaalaislähtöisiä projekteja. Toisin kuin kahden muun ryhmän, ”länsimielisten” ja ”perilisten” ympäristökasvatukseen keskittyvät järjestöt, ”lobbareiden” kyseiset järjestöt ovat kuitenkin kiinnostuneita myös muista kuin kasvatuksellisista asioista. He esimerkiksi ottavat aktiivisesti osaa tapaamisiin, joita ”lobbarit” keskenään järjestävät.

Yksi ”lobbareihin” kuuluvista järjestöistä tarjoaa tietotekniikkapalveluja ympäristöjärjestöille. Se toimii välittäjänä sekä ympäristöjärjestöjen välillä että ympäristöjärjestöjen ja hallinnon välillä. Heidän edustajansa kertoi toiminnan olemuksesta:

Pyrimme jatkuvasti yhteistyöhön kaikkien kesken. Me emme halua konflikteja. (...) Olen sitä mieltä, että meidän pitäisi tavalla tai toisella seistä ympäristöhallinnon rinnalla, meidän tulisi auttaa toinen toistamme eikä olla napit vastakkain. (A12)²

Kaikki ”lobbarit” nimeävät toimintansa tärkeimmäksi tavoitteeksi ympäristöhallinnon auttamisen tai hallintoon vaikuttamisen. Erään ”lobbarijärjestön” edustaja kommentoi:

Ja kolmas, suuri tehtävä, kuten sanon aina itselleni, on alueen ”järkyttäminen”. (...) Virkamiesten liikkuttaminen. Sitä me yritämme tehdä. (A14)

Auttajat ja vastustajat

Kaikille ”lobbareihin” kuuluville järjestöille yhteydet ulkomaille ovat enemmän tai vähemmän elinehto. Osa järjestöistä tulee toimeen yksinomaan ulkomaisilla apurahoilla ja loput saavat rahoituksensa lähinnä ulkomaisista projekteista. Useimmat ”lobbarit” kuuluvat kansainvälisiin verkostoihin ja ottavat osaa ulkomaisiin konferensseihin ja tapaamisiin. Kun kysyin, miten esimerkiksi Länsi-Eurooppa voisi auttaa venäläisiä ympäristöjärjestöjä parhaiten, sain vastaukseksi ”edistämällä kontakteja venäläisten ja eurooppalaisten kansalaisjärjestöjen välillä”.

Pari ”lobbarijärjestöjen” edustajaa nimesi pai-

kallis- ja federaatiotason hallinnon tärkeäksi auttajaksi, sillä moniin toimiin tarvitaan hallinnon siunaus (A3). Toisaalta toiset korostivat, että

Me emme tee yhteistyötä [hallinnon kanssa], me lobbaamme. Ne ovat kaksi eri asiaa. (A1)

Jonkinlainen yhteys hallintoon on joka tapauksessa ”lobbareiden” tärkeä auttaja. Kaikki haastatellut tähdensivät, kuinka tärkeää on tuntee henkilökohtaisesti oikeita ihmisiä. Yksille tuttavuusuhde on peräisin aiemmista työsuhteista, toiset taas ovat systemaattisesti pyrkinet tuttavuuteen.

Olemme luoneet hyvät suhteet [hallintoon], ehkäpä siksi että minulla on siellä paljon ystäviä. (...) Sitä paitsi, tiedän työn erityisvaatimukset, ja oletettavasti minun on siksi helpompaa sopia ja ymmärtää, mitä nämä rakenteet kaipaavat, milaista apua tarvitaan. (A 14)

Monet ”lobbarit” korostivat rakentavien työskentelytapojen tarvetta ja sitä, että toiminta ei saa olla pelkkää protestointia. He kertoivat, että vähältä he ovat alkaneet nauttia tunnustusta myös hallinnon taholta.

Minulla on sellainen käsitys, että olemme onnistuneet osoittamaan kansalaisjärjestöjen voivan toimia tehokkaasti. (A17)

”Lobbareihin” kuuluvilla järjestöillä on vakaat suhteet keskenään, kuten yllä jo mainitsinkin. Sen sijaan he eivät, yllättävää kyllä, näytä olevan kovin paljon tekemisissä luokitteluni muiden ryhmien kanssa.

Useimmat ”lobbareista” työskentelevät yliopistossa tai muussa vastaavassa instituutiossa. Nämä instituutiot tarjoavat järjestöille tärkeitä resursseja, kuten esimerkiksi toimistotilan. Yliopistostausta on myös hyvä auktoriteetin lähde ympäristöaktiiviteille.

Esittelen itseni aina Nevskin Kieli- ja kulttuuri-instituutin dosenttina. Otan toisen roolin. Kaikki tietävät, mitä oikeasti edustan, mutta teeskentelevät asian olevan toisin. (A1)

”Lobbarit” nimesivät tietämättömyyden työnsä pahimmaksi vastustajaksi. Kansalaisten tietämättömyys ja välinpitämättömyys sekä kansalaisyhteiskunnan kehittymättömyys mainittiin, joskin eniten tietämättömyydestä syytettiin toimeenpanevia virkamiehiä. ”Lobbarit” eivät näytä pahemmin

kunnioittavan virkamiehiä, sen sijaan suhteet poliittikkoihin kuvattiin melko mutkattomiksi.

Yllättävää kyllä, riittämätöntä rahoitusta ei tuotu esiin vastustajana. Yksikään ”lobbareihin” kuuluvan järjestön edustaja ei edes maininnut rahan puutetta.

Vastaanottaja

”Lobbareiden” toiminnan vastaanottaja on erityisesti ympäristönsuojelua koskeva tehostunut päätöksenteko, kohentuneet osallistumismahdollisuudet ja ehkäpä myös avoimempi hallintoregiimi Pietarin kaupungissa ja Leningradin alueella. Toiminnan tärkein tavoite, kansalaisosallistumisen lisääminen, tähtää tähän. Parhaimmassa tapauksessa muut yhteiskunnan sektorit hyötyvät myös tätä kautta aikaan saaduista muutoksista.

”Länsimieliset”

Lähettäjä, subjekti ja kohde

Ryhmään, jota kutsun ”länsimielisiksi”, kuuluu viisi 1990-luvulla perustettua järjestöä, joiden aktiiveilla on tausta neuvostoaikaisessa ympäristöliikkeessä. Aloite nykyisten järjestöjen perustamiseen on kuitenkin tullut ulkomailta. Useimmilla ”länsimielisillä” on ollut tärkeitä ulkomaisia kontakteja jo ennen nykyisiä järjestöjä. Eräänkin järjestön perustaja oli aktiivinen rauhanliikkeessä 1970-luvulla ja tutustui tuolloin amerikkalaisiin rauhanaktiiveihin. Amerikkalaiset vetivät hänetkin myöhemmin mukaan ympäristönsuojelutoimintaan.

[Amerikkalainen tuttava] sanoi: jo riittää rauhan puolesta taistelevien, presidenttimme huolehtivat siitä nykyisin. Taistelkaamme yhteistä vihollista – ympäristöongelmia – vastaan. (A19)

Ulkomaalaistaustasta johtuen ”länsimieliset” järjestöt ovat erittäin länsisuuntautuneita ja heidän toimintansa on ainakin jossakin määrin etäännyntyn paikallisista ongelmista ja jokapäiväisestä elämästä. Toiminnan tavoitteita ovat esimerkiksi tulevien sukupolvien ympäristötietoisuuden kasvattaminen, terveempi elämä ja vähäisempi kulutus.

Kaksi ”länsimielisiin” kuuluvaa järjestöä harjoittaa lasten ympäristökasvatusta enimmäkseen vesiensuojelukysymyksissä. He myös kouluttavat opettajia kansainvälisten ohjelmien mukaisesti ja osallistuvat aktiivisesti kansainvälisiin näyttelyihin ja muihin tapahtumiin. Kuten yksi ”lobbareista”, myös yksi ”länsimielisistä” järjestöistä tarjoaa tietotekniikkapalveluja muille järjestöille ja edistää

yhteyksiä ulkomaisiin järjestöihin. Eräs järjestöistä ylläpitää ekotaloa eräässä lähiössä amerikkalaisen sisarjärjestön mallin mukaisesti, keskittyen erityisesti energiankulutukseen ja jätehuoltoasioihin. Erään järjestön edustaja luetteli haastattelussa laajan agendan luonnonsuojelu-, ydinturvallisuus-, jätehuolto- ja globaaleja ympäristöasioita. Kaikki järjestöt mainitsivat kansainvälisiin keskusteluihin osallistumisen, kouluttamisen ja seminaarit keskeisinä työmetodeinaan.

Toisin kuin ”lobbarit”, ”länsimieliset” eivät edusta yliopistomaailmaa vaan heillä on monenlaisia taustoja. Nykyisin kaikki heistä kuitenkin elättävät itsensä järjestötoiminnalla. Toisin kuin ”lobbareihin” tai ”perillisiin” kuuluvat järjestöt, ”länsimieliset” järjestöt ovat pieniä, maksimissaan 10 jäsenen järjestöjä.

Auttajat ja vastustajat

”Länsimielisten” järjestöjen tärkeimpiä auttajia ovat ilman muuta ulkomaiset rahoittajat ja erilaiset kansainväliset verkostot, joihin järjestöt kuuluvat. Järjestöt saavat ulkomaisten verkostojensa kautta kaikkea mahdollista tukea vaatteista datsoilla viljeltävien kasvien taimiin.

Ilman heidän apuaan olisimme luhistuneet jo kauan sitten. (A19)

Erään järjestön edustaja kertoi, että heillä oli aikaisemmin yhteyksiä kaupungin ympäristöhallintoon. Hallinnon henkilövaihdosten jälkeen nämä kontaktit hävisivät. Nykyisin yhdelläkään ”länsimielisiin” kuuluvalla järjestöllä ei ole kontakteja kaupungin tai federaation hallintoon. Tämä on omituista ottaen huomioon, että näiden järjestöjen agendat eivät sisällä poliittisesti yhtä herkkiä aiheita kuin esimerkiksi ”lobbareiden”. Hallinnolla siis tuskin on mitään näiden järjestöjen toimintaa vastaan. ”Länsimieliset” eivät kuitenkaan maininneet, että he tavoittelisivat hallinnon suosiota. Eräs haastatelluista kertoi, että hallinto pitää heidän toimintaansa hyvin neutraalina, ja senkään vuoksi kontakteihin ei ole erityistä tarvetta.

Luonnollisesti [meidän toimintamme] sopii yhteen minkä tahansa poliittisen linjan kanssa. (...) Näistä asioista voi keskustella abstraktilla tasolla (...) riskeeraamatta mitään. (A11)

Kaikkein useimmin mainittu ”länsimielisten” vastustaja oli rahoituksen puute. Useimmat ”länsimieliset” valittelivat myös sitä, että he eivät saa

rahoitusta Venäjältä (tätä ei mikään muu ryhmistä maininnut).

Meillä on paljon ongelmia rahoituksen kanssa. Emme saa rahaa Venäjältä. Venäjällä ei yksinkertaisesti ole hyväntekeväisyyttä. (A12)

”Länsimieliset” valittelivat myös, ettei heillä ole kunnollisia yhteyksiä muihin pietarilaisiin ympäristöjärjestöihin, koska rahoituksesta kilpaileminen estää yhteistyön.

Rahoituksesta kilpailun seurauksena ovat antagonistiset suhteet venäläisten järjestöjen välillä. (A10)

Vastaanottaja

”Länsimieliset” haastateltavani korostivat tulevien sukupolvien merkitystä tulevaisuuden päätöksentekijänä. Ekotalossa asukkaat ovat luonnollisesti toiminnasta hyötyjiä, koska he muun muassa säästävät rahaa energiankulutuksen ja jätteiden tuotannon vähetessä. Sain kuitenkin sellaisen käsityksen, että toiminnasta hyötyvät eniten ”länsimieliset” järjestöaktiivit itse: heidän tärkein missionsa tuntui olevan ansaita rahaa ja turvata oma toimeentulonsa.

”Perilliset”

Lähetäjä, subjekti ja kohde

Kuusi ”perillisten” ryhmään sijoittamaani järjestöä olivat käytännössä kaikki toiminnassa jo 1980-luvulla, jotkut aikaisemminkin. Osa toimi neuvostoaikana valtiollisena järjestönä yliopistojen tai muiden valtiollisten instituutioiden yhteydessä. 1990-luvun alkupuolella valtio lakkautti tällaisen ”vapaa-aikatoiminnan”, mutta aktiivit jatkoivat työtään ja järjestöistä tuli virallisestikin kansalaisjärjestöjä.

Kolme ”perillisiin” kuuluvista järjestöistä keskittyy kokonaan ympäristökasvatukseen. He järjestävät lapsille ja nuorille erilaisia retkiä ja leirejä, joiden tarkoituksena on kohentaa ympäristötietoisuutta ja vaikuttaa ammatinvalintaan asiantuntijoiden johdolla. Järjestöjen jäsenet työskentelevät tieteen parissa. Toiminnan tavoitteeksi nimettiin tulevaisuuden päätöksentekijöiden oikeaoppinen ”evästäminen”.

Lasten erikoistuminen on tärkeää. (...) Se tarkoittaa, että lapset kokeilevat eri ammatteja. Tu-

levaisuudessa moni heistä saattaa valita ammatin, joka koskettaa biologiala. (A7)

Eräs ”perillisistä” on vanha luonnonsuojelujärjestö, joka on toiminut jo vuosikymmeniä. Sen agenda on vaihdellut Stalinin aikaisesta lintubongailusta radikaaliin protestointiin 1980-luvun loppupuolella. Tällä hetkellä järjestö toimii hyvin maltillisesti ja pidättäytyy ottamasta kantaa poliittisesti värittyneisiin asioihin. Sen toiminta käsittää tiedotusta, metsiensuojeluun osallistumista ja ympäristöystävällisten tuotteiden myyntiä.

Auttajat ja vastustajat

”Perillisillä” on vakaa asiantuntijoista ja tiedemiehistä koostuva jäsenistö. Tämä tukiverkosto toimii vapaaehtoispuolelta. Kaikkein tärkein auttaja on ”perillisiin” kuuluvien järjestöjen hyvä suhde hallintoon. Ympäristökasvatusjärjestöt sanoivat olevansa erittäin hyvissä väleissä sekä federaation että kaupungin opetushallinnon kanssa. Lisäksi ”perillisillä” on hyvät suhteet ympäristöhallintoon. Hallinto tukee heitä paitsi henkisesti, myös rahallisesti: vaikka kansalaisjärjestöt eivät Venäjällä saaakaan rahaa valtiolta suoraan, tapahtumia, retkiä ja muuta vastaavaa toimintaa voidaan kyllä avustaa.

Lähes kaikki ”perilliset” sanoivat, että hallinto on aikojen saatossa tottunut heidän järjestöihinsä ja niiden toimintatapoihin ja tietää, että heidän tekemisensä ei aiheuta vahinkoa (vrt. idea ”vapauden nurkasta”). Virkamiehet tuntevat useimmat järjestöaktiiveista henkilökohtaisesti, koska järjestöt ja niissä mukana olevat henkilöt ovat toimineet niin pitkään.

Minä luulen, että hallinnolla ei ole syytä suhtautua meihin negatiivisesti, koska se, mitä me teemme, ei vahingoita ketään. (...) Emme myöskään ole tehneet vääryyksiä. (...) Olemme työskennelleet yli 15 vuotta. (A15)

Monet ”perillisistä” kertoivat, että he eivät aina ole olleet hallinnon näkökulmasta yhtä harmittomia kuin nykyään.

Hallinnossa tunnetaan minut henkilökohtaisesti, ja minuun suhtaudutaan normaalisti. Mutta he ovat opettaneet minut unohtamaan vakavat ongelmat. (A6)

Toinen haastateltu valitti hallinnollisten muutosten heikentäneen mahdollisuuksia kriittisyyteen ja kertoi, että hänen järjestöltään otettiin pois

mahdollisuudet osallistua esimerkiksi ympäristövaikutusten arviointiprosesseihin, koska järjestö ei myötäillyt hallinnon näkemyksiä.

Jos vain olisimme kertoneet YVA-prosessissa kaiken olevan hyvin... Saisimme yhä osallistua. (A16)

Toisin sanoen ”perillisiin” kuuluvien järjestöjen nykyiset suhteet hallintoon vaikuttavat pakon sanelemilta. Tätä vahvistaa, että ”perilliset” leimasivat virkamiehet paitsi yhteistyökumppaneikseen, myös äärimmäisiksi vastustajikseen. Haastatteluisa mollattiin hallintoa erittäin pahasti. Haastattelut ”perilliset” syyttivät virkamiehiä muun muassa sairaasta mentaliteetista, laiskuudesta, korruptiosista, tyhmyydestä ja itsekkyydestä.

Rehellisesti sanottuna, voi ei... Virkamiehet (...) On opettajia kouluissa ja sitten on opetushallinnon virkamiehiä, jotka, kuten yleisesti tiedetään, eivät pysty tekemään työtä opettajina. He sitten menevät hallintoon. (A5)

”Perilliset” sanoivat, että heillä on erittäin vähän yhteistyötä muiden venäläisten tai ulkomaisien ympäristöjärjestöjen kanssa. Yksikään heistä ei myöskään ole anonut rahoitusta ulkomailta.

...emme vain halua tehdä sitä, tunnustan sen rehellisesti. Voisimme periaatteessa etsiä rahoitusta, mutta (...) Tulemme toimeen ilmeisesti. Emme ole erityisen rikkaita, mutta emme köyhiäkään. (A7)

Useimmat ”perilliset” näkevät tulevaisuuden, erityisesti Venäjän ympäristöliikkeen tulevaisuuden, hyvin negatiivisessa valossa.

Tiedätkö, tällä hetkellä olen hyvin pettynyt kaiken. Täällä on niin paljon negatiivisia asioita. (...) En näe yhtään valoa. (A16)

Vastaanottaja

”Perillisten” toiminnan vastaanottajaa on vaikea hahmottaa. Motivaation lähde ei voi olla raha, koska useimmat ”perillisistä” työskentelevät vapaaehtoisina. Keskeiseksi vastaanottajaksi muotoutuukin tulevaisuus, tulevat sukupolvet: vaikka tulevaisuus nähdään synkkänä, sen kulkuun halutaan vaikuttaa. Toiminnallahan tavoitteellaan ennen muuta lasten, toisin sanoen tulevien päättäjien ja virkamiesten kyvykkyyttä tehdä ympäristöstävällisiä ratkaisuja. Sen sijaan ”perilliset” eivät välitä

nykyisistä virkamiehistä, koska he ovat sitä mieltä, ettei heihin voi vaikuttaa.

Toimintatilojen rakentuminen

Kuten edeltävästä jaksosta ilmenee, järjestöjen toimintatilat eivät välttämättä määräyty niiden rahoituslähteiden tai yhteistyötahojen perusteella. Esimerkiksi ulkomainen rahoitus ei näytä määräävän, mihin asioihin sitä saava järjestö keskittyy ja mitkä ovat sen toimintamallit. ”Lobbarit” saavat ulkomaista rahoitusta, mutta toimivat silti melko vapaasti. ”Länsimieliset” taas toteuttavat rahoittajien toiveet ilman erityistä kiinnostusta paikallisia ongelmia kohtaan. Mielestäni ”länsimielisiin” kuuluvat järjestöt ovat aika kaukana kansalaisjärjestön perimmäisestä missiosta, ja useimmat niistä on luultavasti perustettu toimeentulomielessä (vrt. Gray 1999). ”Lobbarit” lienevät näistä kolmesta ryhmästä ainoita, jotka täyttävät kansalaisjärjestöjen perinteisen roolin toimimalla ”yhteiskunnallisena termostaattina” ja puuttamalla kehityksen kulkuun. Ottaen huomioon, että Pietarin kokouksessa kaupungissa on tällaisia ympäristöjärjestöjä vain kourallinen, ja niissä työskentelevät ihmiset on laskettavissa kymmenissä, tilanne on melkoisen masentava yhtäältä kansalaisyhteiskunnan vireyden, toisaalta merkityksellisen ympäristöpolitiikan muotoutumisen kannalta.

Voisi helposti olettaa, että Venäjän yleiset yhteiskunnalliset olosuhteet, jotka eivät ole erityisen suotuisat kansalaistoiminnalle, rajoittaisivat järjestöjen toimintatiloja eniten. Poliittisen ja taloudellisen eliitin hallitsemalla nykypäivän Venäjällä ei ole ainakaan liikaa institutionalisoituneita kansalaisosallistumisen kanavia. Vertikaalisen vallan vahvistaminen on entisestään heikentänyt kansalaisjärjestöjen asemaa (Tysjatsnjuk & Karpov 1998; Alekseeva 2003: 125). Kuvaavaa on, että ollessaan FSB:n (KGB:n seuraaja) johtajana Venäjän nykyinen presidentti Vladimir Putin julisti, että ympäristöaktivistit ovat potentiaalisia vakoojia ja ympäristöjärjestöt vakoilutoiminnan tyyssijoja (Jeannier-Grosso 2002: 128). Wernstedt (2002: 509) uskoo, että useimmat venäläiset kansalaisjärjestöt ovat suostuneet hallinnon talutusnuoraan säilyäkseen hengissä ja samalla erkaantuneet kansalaisyhteiskunnasta sekä tulleet piittaamattomiksi kansalaisten mielipiteestä ja kansalaisosallistumisesta.

Pietarilaisten ympäristöjärjestöjen kohdalla tällainen totuus on suhteellinen: ”lobbareihin” kuuluvat järjestöthän mieltävät voitavansa toimia suhteellisen vapaasti. He myös kannustavat kan-

salaisosallistumista ja kansalaisten puuttumista päätöksentekoon. ”Perilliset” vastaavat paremmin Wernstedtin (2002) käsitystä ollessaan sitä mieltä, että hallinto pakottaa heidät pysyttelemään erossa poliittisista kysymyksistä ja protestitoiminnasta samoin kuin ulkomaisista yhteyksistä. Aiemmin ei heidän mukaansa ollut näin, vaan radikaaliakin toimintaa oli. Kiinnostavin analyysistä nouseva kysymys onkin, miksi ”lobbareiden” toimintatila on laajempi kuin ”perillisten”.

Ensinnäkin järjestön pitkä historia ja traditiot, erityisesti jos järjestö aikoinaan oli ”valtiollinen”, näyttäisivät olevan enemmänkin ”perillisten” taakka kuin etu. Neuvostoliiton aikana juuri nämä järjestöt muodostivat ”vapauden nurkan”. Kun toiminta muuttui avoimemmaksi 1980-luvun lopulla, järjestöjen ja niissä toimineiden aktiivien rooliodotukset muuttuivat, minkä seurauksena valtaapitävien luottamus heihin särkyi ja ”vapauden nurkka” lakkasi olemasta. Nykyisin ”vapauden nurkasta” käsin tapahtuneen toiminnan tärkein ulottuvuus – suhteellinen radikaalius – on poissa, sillä ”perilliset” keskittyvät asioihin, joilla ei ole laajempaa yhteiskunnallista merkitystä.

”Lobbareihin” luokittelemani järjestöt taas on perustettu 1990-luvun puolivälin olosuhteissa eikä niillä ole samanlaisia taakkoja kuin ”perillisillä”. ”Lobbarit” ovat voineet luoda suhteet hallintoon puhtaalta pöydältä, ilman rooliodotuksia. Vaikka he ovat kriittisiä ja välillä protestoivatkin, he ovat kuitenkin onnistuneet rakentamaan luottamukselliset suhteet hallintoon ja päättäjiin. En kutsuisi heitäkään ”vapauden nurkan” perillisiksi weinerilaisessa hengessä, koska hallinto ei suhtaudu heihin passiivisesti – dialoginen yhteys on olemassa. Näin ei ollut asian laita Neuvostoliitossa, jossa luonnonsuojeluliike ”puuhasteli omiaan” valtakoneiston selän takana, mutta sen siunauksella.

Toisekseen, epäviralliset, henkilöityneet suhteet hallintoon saattavat rajoittaa kansalaistoimijoiden mahdollisuuksia, koska tällaisten suhteiden olemassaolo häiritsee horisontaalisten ryhmien muodostumista. Kyseisessä tapauksessa suhteet selvästikin estävät ”perillisiiä” ainakin solmimasta kontakteja muihin ympäristöjärjestöihin. Alapurin (1996: 25–26) mukaan tällainen estyminen on vaarana, mikäli henkilöityneet suhteet ovat itsensäilymisen elinehto, ja mikäli niiden ylläpito edellyttää yksilöllistä toimintaa kollektiivisen toiminnan ja luottamuksen sijaan.

Vaikuttaa siltä, että ”perilliset” ovat juuttuneet noidankehään: järjestöissä pelätään toimia avoimesti, koska hallinto on niiden ainoa tuki. Järjestöaktiiveista tuntuu, että he eivät voi toimia tuki-

joitaan vastaan, eivätkä voi siksi myöskään solmia yhteyksiä muihin järjestöihin tai hakea ulkomaista rahoitusta. Turvautuminen yhteen ja ainoaan tahtoon lisää järjestöjen riippuvuutta tästä tahosta entisestään ja rajoittaa järjestöjen toimintatilaa radikaalisti.

Luottamuksen merkityksestä toimintatilojen rakentumisessa

Pietarin ympäristöjärjestöjen tapaus havainnollistaa, että yhteistoiminta edellyttää luottamusta ja sitä, että uskoo itse olevansa luotettu. Toiminnan (tai toimimattomuuden) kannalta luottamus on kansalaisjärjestöille elinehto. Mutta vertikaalisissa suhteissa, joissa toinen osapuolista – tässä tapauksessa ”perilliset” – tuntee olevansa hyväksikäytetty, eristetty ja voimaton osapuoli, ei ole kovin paljon luottamusta (vrt. Temkina 1997: 44).

Miten luottamusta voidaan tavoitella tai luojittaa? Kuten jo aiemmin totesin, luottamukseen sisältyvä riski vähenee, jos luottamuksen tukena on institutionaalisia käytäntöjä tai muita sosiaalisia takeita. Tämä selittää, miksi ”lobbarit” kykenevät yhteistyöhön hallinnon kanssa ja uskovat, että päätöksentekoon ja päätösten toimeenpanoon voi vaikuttaa huolimatta siitä, että heidän eivät välttämättä luota yksittäisiin poliitikkoihin tai virkamiehiin ja että he tietyllä tavalla pitävät näitä vastustajinaan. Kuten analyysi osoittaa, ”lobbarit” ovat systemaattisesti opetelleet institutionaalisia käytäntöjä ja siten tunkeutuneet osaksi päätöksentekojärjestelmää. ”Perillisillä” ei ole vastaavanlaista luottamusta järjestelmää kohtaan, koska he eivät tunne käytäntöjä. Yksittäisillä virkamiehillä on suuri symbolinen rooli ”perillisten” järjestelmää kohtaan tuntemaan luottamuksen – tai epäluottamuksen – muotoutumisessa.

Sitä paitsi ”lobbarit” eivät ole yhtä riippuvaisia hallinnosta kuin ”perilliset”, koska he saavat tukea myös ulkomailta ja toisistaan. Edellisillä on siten jälkimmäisiä laajempi tukiverkosto. Se mahdollistaa hallintoon luottamisen, sillä he eivät murru, vaikka hallinto ei olisikaan heidän puolellaan. Sen sijaan ”perilliset”, joilla ei ole hallinnon ulkopuolisia kontakteja, tarvitsevat hallintoa kipeästi ainoaksi tuekseen.

Jotta luottamus olisi merkityksellistä järjestöjen toimintatilan laajentamiselle aktiivien täytyy luottaa järjestöönsä ja uskoa sen mahdollisuuksiin ja toimintakykyyn. Itsevarmuus heijastuu vastapuoleen ja lisää uskottavuutta, luotettavuutta ja kunnioitusta. Mitä enemmän järjestö korostaa mahdollisuuksiaan ja väheksyy rajoitteitaan, sitä

enemmän toimintatilaa sillä tuntuu olevan (vrt. Tarrow 1998: 71). Kuten analyysi osoittaa, ”lobbarit” eivät pelkää, vaan syöksyvät kohtaamaan uusia haasteita. He selvästikin ottavat riskejä.

Seurauksia, joita näillä päätelmissä on ulkomaiselle avustustoiminnalle, on helppo listata. Yhtäältä järjestöt tarvitsevat tietoa ja taitoja kyetäkseen omaksumaan käytäntöjä ja ollakseen itsenäisiä. Ne tarvitsevat yhteyksiä sekä kotimaassa että ulkomailla. Ne tarvitsevat yllä lueteltuja aineksia, joita tarvitaan luottamuksen rakentamisessa. Toisaalta taloudelliset resurssit auttavat pääsemään ulos noidankehästä, jota yksipuolinen riippuvuus vahvistaa. Rahoittajien tulisi kuitenkin varmistaa, että heidän avustamillaan järjestöillä on yhteys paikallistasolle. ”Länsimielisten” järjestöjen tapaus havainnollistaa, että avustuksilla ei tavoiteta perimmäistä tavoitetta, kansalaisyhteiskunnan kehityksen tukemista, jos avustettavat järjestöt keskittyvät yksinomaan rahoittajien mieliteltyyn ja, kärjistäen, oman palkkapussin kasvattamiseen kiinnittymättä paikallistasolle.

Loppujen lopuksi ympäristöjärjestöt eivät tarvitse ”vapauden nurkkaa” saavuttaakseen tärkeän asemansa ”yhteiskunnallisena termostaattina”. Sen sijaan ne tarvitsevat dialogisen yhteyden ja vastavuoroisuuteen sekä luottamukseen perustuvan suhteen päättäjiin, virkamiehiin ja kansalaisiin. Sen kannalta on olennaista, miten tapahtumat ja muiden toimijoiden asemat määritellään: määritelläänkö ne voittamattomiksi vai luottamuksen ja taistelun arvoisiksi.

Alaviitteet

1. Kaikki nämä eivät ole ”ympäristöjärjestöjä” siten kuin yleensä ymmärretään. Lista sisälsi muun muassa Inkerinsuomalaiset –järjestön sekä säveltäjien yhdistyksen, joilla oli joskus ollut ympäristönsuojeluun liittyvä projekti.
2. Haastateltujen pyynnöstä en mainitse heitä tai heidän edustamiaan järjestöjä nimeltä.

Lähteet

Alapuro, Risto (1996). Precondition for the collective inaction: teachers' social networks in St. Petersburg and Helsinki. Käsikirjoitus.

Alekseeva, Ljudmila (2003). The "third sector" and the authorities. *Social Sciences* 34:3, 122–128.

Baier, Annette (1986). Trust and anti-trust. *Ethics* 96:1, 231–260.

Barnes, Barry (2000). *Understanding agency. Social theory and responsible action*. Sage Publications, Gatehead.

Bolotova, Alla (2001). Zelenye Peterburga: Vtšhera, segodja,

zavtra. *Ptšela* 35, 5–12.

Bolotova, Alla, Tysjatsnjuk, Maria & Vorobjov, Dmitri (1998). Analiz i klassifikatsija ekologičeskih nepravitel'stvennyh organizatsij Sankt-Peterburga. Teoksessa Zdravomyslova, Elena & Tysjatsnjuk, Maria (toim.) *Ekologičeskoe dvizhenie v Rossii*. Trudy TsNSI, vypusk 6, St. Petersburg.

Gamson, William A. & Meyer, David S. (1996). Framing political opportunity. Teoksessa McAdam, Doug, McCarthy, John D. & Zald, Mayer N. (toim.) *Comparative perspectives on social movements. Political opportunities, mobilizing structures and cultural framings*. Cambridge University Press, New York.

Giddens, Anthony (1990). *The consequences of modernity*. Stanford University Press, Stanford.

Gray, M.L. (1999). Creating civil society? The emergence of NGOs in Vietnam. *Development and Change* 30, 693–713.

Greimas, Algirdas J. (1980). *Strukturaalista semantiikkaa*. Gaudeamus, Helsinki.

Henderson, Sarah L. (2002). Selling civil society: Western aid and the non-governmental organisational sector in Russia. *Comparative Political Studies* 35:2, 139–168.

Henry, Laura (2001). *The greening of grassroots democracy? The Russian environmental movement, foreign aid and democratisation*. Berkeley Program in Soviet and Post-Soviet Studies, Working Paper Series. University of California, Berkeley.

Jancar-Webster, Barbara (1993, toim.). *Environmental action in Eastern Europe: responses to crisis*. M.E. Sharpe, New York.

Jeannier-Groppo, Armelle (2002). A "green" referendum in Russia? Contribution to the study of the birth of a civil society. *Diogenes* 49/2:194, 126–136.

Lahti, Erna & Kobets, Elena (1998). *Negosudarstvennye ekologičeskije organizatsii Sankt-Peterburga*. Spravotšnik. Notabene Publishers, St. Petersburg.

Luhmann, Niklas (1979). *Trust and power*. Wiley, Chichester.

Luhmann, Niklas (1988). Familiarity, confidence, trust: Problems and alternatives. Teoksessa Gambetta, D. (toim.) *Trust. Making and breaking cooperative relations*. Basil Blackwell, New York.

Mendelson, Sarah E. (2001). Unfinished business, democracy assistance and political transition in Eastern Europe and Eurasia. *Problems of Post-Communism* 48:3, 17–27.

Newton, Kenneth (1999). Social capital and democracy in modern Europe. Teoksessa Dept, Jan, Maraffi, Marco, Newton, Kenneth & Whiteley, Paul (toim.) *Social capital and European democracy*. Routledge, London & New York.

Offe, C. (1999). How can we trust our fellow citizens? Teoksessa Warren, M. (toim.) *Democracy and trust*. Cambridge University Press, Cambridge.

Petter, Lisa (1997). *USAID/Russia NGO sector analysis*. USAID/Russia, Moscow.

Pickvance, Katy (1998). *Democracy and environmental movements in Eastern Europe: a comparative study of Hungary and Russia*. Westview Press, Boulder.

Rose, Richard (1994). Postcommunism and the problem of trust. *Journal of Democracy* 5:3, 18–30.

Seligman, Adam (1997). *The problem of trust*. Princeton University Press, Princeton.

- Tarrow, Sidney (1998). *Power in movement. Social movements and contentious politics*. Toinen painos. Cambridge University Press, Cambridge.
- Temkina, Anna (1997). *Russia in transition: the case of new collective actors and new collective actions*. Kikimora Publications, Helsinki.
- Tonkiss, Fran, Passey, Andrew, Fenton, Natalie & Hems, Leslie C. (2000). *Trust and civil society*. MacMillan Press/St. Martin's Press, London & New York.
- Tsepilova, Olga (2002). Obščestvennye dvizhenija v rajone ekologičeskogo bedstvija: Istorija vozniknovenija, razvitie, sotsial'nye podsledstvija (na primere g. Kirishi). *Zhurnal Sotsiologii i Sotsial'noj Antropologii* 5:1.
- Tsepilova, Olga (2004). Suullinen tiedonanto. Pietari, Tammi 2004.
- Tysjatsnjuk, Maria & Karpov, Aleksander (1998). *Development of environmental non-governmental organisations in Russia*. Paper presented at the Third International Conference of the International Society for Third Sector Research, Geneva, July 1998.
- Uslaner, Eric M. (1999). Democracy and social capital. Teoksessa Warren, Mark E. (toim.) *Democracy and trust*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Warren, Mark E. (1999). Introduction. Teoksessa Warren, Mark E. (toim.) *Democracy and trust*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Warren, Mark E. (1999, toim.) *Democracy and trust*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Weiner, Douglas (1988). *Models of nature. Ecology, conservation and cultural revolution in Soviet Russia*. University of Pittsburg Press, Pittsburg.
- Weiner, Douglas (1999). *A little corner of freedom: Russian nature protection from Stalin to Gorbatsjev*. University of California Press, Berkeley.
- Wernstedt, Kris (2002). Environmental protection in the Russian Federation: Lessons and opportunities. *Journal of Environmental Planning and Management* 45:4, 493–516.
- Wuthnow, Robert (2002). The United States: Bridging the privileged and the marginalized? Teoksessa Putnam, Robert D. (toim.) *Democracies in flux. The evolution of social capital in contemporary society*. Oxford University Press, Oxford & New York.
- Yamagishi, Toshio & Yamagishi, Midori (1994). Trust and commitment in the United States and Japan. *Motivation and Emotion* 18:2, 129–166.
- Yanitsky, Oleg N. (2000). *Russian Greens in a risk society. A structural analysis*. Kikimora Publications, Helsinki.
- Zdravomyslova, Elena & Tysjatsnjuk, Maria (1999). Predisloviye redaktorov. Teoksessa Zdravomyslova, Elena and Tysjatsnjuk, Maria (toim.) *Ekologičeskoe dvizhenie v Rossii*. Trudy TsNSI, vypusk 6, St. Petersburg.